

Glede na obstoječo 230-voltno električno napeljavo v planinskih postojankah lahko zagotovimo razsvetljavo z 230-voltnimi fluorescentnimi žarnicami, ki se napajajo iz pretvornika, priključenega na akumulator. Ta rešitev omogoča stalno uporabo razsvetljave. Da bi se izognili nepotrebnemu trošenju energije, je potrebno uporabljati porabnike z nizko porabo energije (uporaba fluorescentnih žarnic: 11-vatna fluorescentna žarnica je tako močna kot navadna 60-vatna žarnica; uporaba dodatno izoliranih hladilnikov).

LAŽJE ŽIVLJENJE ZA OSKRBNIKA IN PLANINCE

Približno 15 slovenskih planinskih postojank je opremljenih s fotovoltlnim generatorjem. Prve fotovoltne instalacije niso bile vse korektno izvršene (neprimerna izbira napetosti, slaba izbira delov ipd.). Sedanje fotovoltne instalacije so izdelane korektno, vendar ne pokrivajo vseh potreb, zato je potrebna še dodatna uporaba elektrogeneratorjev.

Energetsko avtonomnost planinske postojanke s 100 ležišči lahko zagotovi solarni generator z močjo 500 Watov — konica pet kvadratnih metrov za razsvetljavo in radio, kar predstavlja povprečno investicijo 2.500.000 SIT.

Uporaba 300-litrskega zmrzovalnika predstavlja dodatno površino tri kvadratne metre, kar predstavlja dodatno investicijo 800.000 SIT.

V tem primeru bodo elektrogeneratorji uporabljeni samo v posebnih primerih, ko je potrebno več energije (na primer pranje perila enkrat do dvakrat na teden ali za črpanje vode v nekaterih postojankah ali za napažanje akumulatorja v primeru daljšega obdobja slabega vremena brez sonca).

V Franciji fotovoltlno energijo uporabljajo že približno 15 let, in sicer z veliko uspeha. Danes je s fotovoltlnim generatorjem opremljenih že približno 100 planinskih postojank. Gradnja vsake nove postojanke že predvideva tudi instalacijo fotovoltlnih celic.

Fotovoltlna energija je olajšala življenje gospodarju postojanke in uporabnikom, ki so si prejšnje čase svetili s plinskimi svetilkami, kar pa ni najbolj varno.

Osebnostno mnenja, da je Planinska zveza Slovenije izbrala dobro rešitev za prihodnje, ko se je odločila postopoma opremljati postojanke s fotovoltlnimi celicami, s katerimi se bo zmanjšala ali pa celo v celoti ukinita uporaba elektrogeneratorjev, ki so v gorskem okolju vsekakor zelo škodljivi.

ODPRAVA MLADIH PERSPEKTIVNIH SLOVENSkih ALPINISTOV V TIEN ŠAN

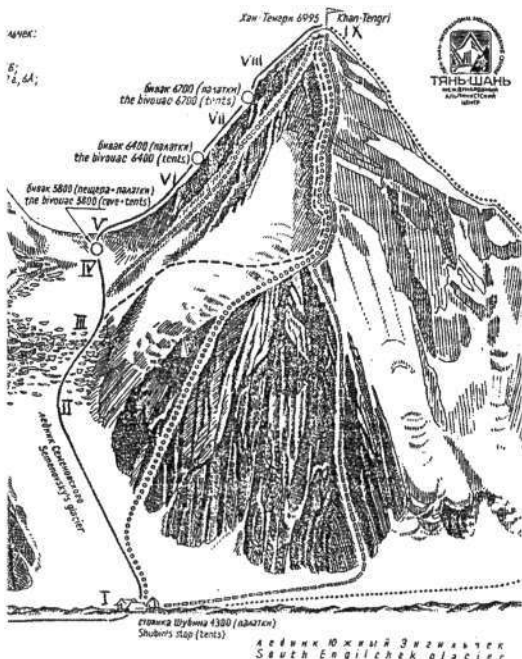
GOSPODAR NEBA IN PRINC DUHOV

Na najlepšo in najbolj zaželeno goro vseh alpinistov, ki se odpravljajo v pogorje Tien Šan, v Nebeške gore, na Khan Tengri, je bilo dano priplezati slovenski odpravi mladih perspektivnih alpinistov, ki so bili na poti od letošnjega 24. julija do 22. avgusta. Na vrhu, visokem le pet metrov manj kot 7000 metrov, pa so bili pravzaprav po naključju.

Na pot se je odpravilo deset alpinistov pod vodstvom **Aleša Cvahteta**, 42-letnega alpinista in alpinističnega inštruktorja, člana Alpinističnega kluba Vertikala. Z njim so bili njegovi klubski kolegi 28-letni alpinist **Klemen Čepič**, 21-letni alpinistični pripravnik **Igor Kopše** in 24-letni alpinistični pripravnik **Peter Geršak**, 25-letni **Boštjan Ložar** iz Alpinističnega odseka Ljubljana Matiča, ki je bil namestnik vodje odprave, 21-letni **Blaž Stres** in 23-letni **Peter Mežnar** iz Soškega alpinističnega odseka, 22-letni **Andrej Gaspari** iz AO Rašica, 23-letni **Tomaž Jakofčič** iz Akademskega AO ter 26-letni **Janez Cerar** iz AO Domžale. Prek Frankfurta so se z letalom pripeljali do Almatija v Kazahstanu, od tod so jih z avtobusom peljali do Karakola v Kirgizistanu, od tam pa s transportnim helikopterjem v bazni tabor pod goro.

SPREMEMBA CILJA ODPRAVE

Prvotni cilj odprave je bil vzpon na 7439 metrov visoki Pik Pobedi oziroma vsaj vzpon mladih alpinistov do višine 7000 metrov. Ti v resnici natančno sploh niso vedeli, v kaj se podajajo, saj o gori in dotedanjih vzponih nanjo pred odhodom niso mogli dobiti podrobnih informacij.

Lepa piramida Khan Tengrija z nekaterimi vrisanimi smerni, po katerih so alpinisti, največ ruski, plezali na vrh gore

Takoj po prihodu v bazni tabor so naši alpinisti opravili ogledni turi pod vznožje gore, in sicer prek ledenikov Južni Engilček in Zvezdočka. Potem sta se vodja slovenske odprave in njegov namestnik posvetovala z izkušnimi poklicnimi ruskimi alpinisti — »snežnimi medvedi«, udeleženci alpinistične odprave na Kangčendzengo leta 1994 in pred tem na druge osemtisočake v Himalaji. Iz več vzrokov so jim odločno odsvetovali vzpon na Pik Pobedi.

Najprej zato, ker je dva dni pred prihodom Slovencev v bazni tabor na teh višinah, na nadmorski višini okoli 4000 metrov, zapadlo kakšnih 60 centimetrov novega snega. Potem zaradi tega, ker je dostop do vznožja gore z vso opremo za vmesne tabore na gori in s hrano izredno dolg in naporen, saj sta ledenika prepredena s številnimi ledeniškim rekami, ki so bile zaradi novo zapadlega snega močno narasle in bi na nekaterih mestih morali urediti mostišča. Ruski alpinisti so poudarili, da njihovim odpravam organizirajo prevoz opreme in hrane na sedlo Diki na nadmorski višini 5300 metrov s helikopterjem, Slovenci pa takega dogovora niso imeli. Tako so lahko pravo zahtevnost gore ocenili šele na kraju samem in ugotovili, da gora zahteva izkušnje iz drugih visokih gor, ki jih mladi slovenski alpinisti niso imeli, saj so bili njihovi najvišji pristopi zvečine doseženi v evropskih gorah.

Tako so se odločili za mnogo bližjo lepo goro Khan Tengri (Rusi jo imenujejo Han Tengri) med ledenikoma Južni in Severni Angelček, pod katero bi prišli po

zložnejšem ledeniku in imeli možnost večdnevnega bivanja v skopani snežni luknji na sedlu Perimička pod Khan Tengrijem na nadmorski višini 5800 metrov. Spričo zelo spremenljivega vremena, ki vlada v teh gorah, se je s tem ponujalo več možnosti za uspešen vzpon na sicer nižji, a kljub temu skoraj 7000 metrov visok lep in alpinistično dovolj zahteven vrh.

GORE NA KONCU SVETA

Že več stoletij je znano, da obstaja gorovje Tien Šan, Nebeške gore, ki so od nas oddaljene več kot 5000 kilometrov. Raztezajo se na razdalji nad 1600 kilometrov od Taškenta v Uzbekistanu do Urumčija na Kitajskem. Najvišje gore tega pogorja so jugovzhodno od jezera Issik-kul, ki leži na nadmorski višini 1640 metrov v mejnem grebenu med Kirgizistanom in Kitajsko.

Južno obrobje gorovja je prvi opisal menih **Hsuan Tsang** v 7. stoletju pred našim štetjem, videlo pa se ga je tudi s Svilne ceste, stare karavanske poti od Kitajske skozi Notranjo Azijo do Sredozemskega morja, po kateri so tvorili zlasti kitajsko svilo in po kateri je leta 1273 potoval tudi znameniti **Marco Polo** s svojim očetom in stricem. Pozneje je gorovje kazalo pot karavanam z dragocenim blagom proti Kašgarju in proti zahodu.

Kljub zapisom in opazovanjem je gorovje Tien Šan ostalo bolj legenda kot resničnost vse do sredine 19. stoletja, ko je to območje prvič obiskal ruski geograf in znanstvenik **Peter Semjonov**. Leta 1856 je obkrožil jezero Issik-kul, 6. junija 1857 pa je njegova odprava zagledala skupino 30 mogočnih vrhov, visokih nad 6000 metrov, nad katerimi se je dvigala gora Khan Tengri — »Gospodar neba in princ duhov«.

Prvi, ki je skušal priti do Khan Tengrija, je bil leta 1902 avstrijski raziskovalec **dr. Gottfried Merzbacher**. Leta 1903 je s svojo ekspedicijo odkril 65 kilometrov dolg ledenik Angelček, ki je drugi največji ledenik na območju nekdanje Sovjetske zveze. Opazoval je Khan Tengri in ugotovil, da bi osvojitve tega vrha zahtevala veliko in dobro organizirano odpravo.

Na Khan Tengri naj bi prvič priplezali leta 1936 ali 1937 — natančnega podatka o prvenstvenem vzponu žal ni. Sprva je bila njegova izmerjena višina 7193 metrov, pozneje so jo popravili na sedanjo uradno višino 6995 metrov, vendar so s satelitskimi meritvami pred nekaj leti ugotovili, da je vrh visok 7015 metrov. Vrh Khan Tengrija ima obliko skoraj polne piramide. Do leta 1943 je veljal za najvišjo goro v tem predelu gor, dokler ni ruski geodet **Roposov** izmeril višino vrha, ki so ga opazili že v letih 1936 in 1937, 7439 metrov visokega Pika Pobedi.

NA VRHU LEPE GORE

Dne 10. avgusta letos ob 18.20 so po osmih urah in pol plezanja v močnem sneženju in hudem vetru priplezali na vrh Khan Tengrija slovenski alpinisti Aleš Cvahte, Peter Mežnar, Igor Kops in Blaž Stres. Na sedlu Perimička so se vrnili nekoliko pred 23. uro. Štiri dni pozneje je trojna naveza, v kateri so bili Peter Mežnar, Tomaž Jakofčič in Blaž Stres, v severni steni 5504 metre visokega Pika Trehglavi na drugi strani ledenika Južni Angelček preplezala prvenstveno Slovensko smer.

Ob naši Anapurni - alpinisti ljudožrci

Ko smo bili slovenski alpinisti leta 1954 na akcijah in pripravah za prvi obisk Himalaje v Chamonixu, smo bili povabljeni na večerjo v Argentiére k prvima pristopnikoma na prvi osemtisočak — Anapurno **Mauriceu Herzogu** in **Louisu Lachenalu** (1950). Srečanje nam je pripravil pariški prijatelj Julijskih Alp in posebej **Matevža Freliha** — **Jacques Klein**.

Na večerji z izredno prijaznima gostiteljema — skuhala sta nam pravi francoski »fondue« v bakrenem kotličku nad svečami — v vinu kuhan in raztopljen sir — smo bili **dr. France Avčín**, **dr. Daro Dolar**, **dr. Andrej O. Župančič** (sta še živa in lahko kot pričji to potrdita) in jaz. In ob čašah odličnega francoskega vina po večerji nam je med drugim M. Herzog povedal, Lachenal pa potrdil, da je moštvo francoske odprave na Anapurno (9 članov) med pripravami vedelo tudi to, da je slepič v velikih gorskih višinah lahko zelo neprijeten in življenjsko nevaren. Zato so na predlog ekspedicijskega zdravnika **Jacquesa Oundota** sklenili, da se dajo vsi operirati in izrezati slepiče.

To so tudi storili. Izrezane slepiče so zdravniki konzervirali v ustrezni tekočini, člani odprave pa so jih na poslovljni večerji skuhali in »za špas« kot izvorno poslastico družno pojedli.

Ljudožrci??

dr. Miha Potočnik

Že pred tem so se naši alpinisti za aklimatizacijo povzpeli na 5100 metrov visok severovzhodni vrh Trehglavi in na jugozahodni greben Pika Gorkega do višine 5200 metrov. Naslednje aklimatizacijske ture so bili vzponi na sedlo Pirimička pod vrhom Khan Tengrija na višini 5800 metrov, kjer so skopali snežno luknjo in v njej trikrat prespali.

V gorah so bili 20 dni in ta čas imeli deset dni lepega vremena brez padavin, šest dni zelo slabega vremena z obilnejšimi snežnimi padavinami in štiri dni spremenljivega vremena s popoldanskim sneženjem. Obdobje

najlepšega vremena je bilo tri dni ob prihodu Slovencev v bazni tabor, potem pa so se izmenjevali enodnevnii ali dvodnevnii ciklusi lepega in slabega vremena.

Iz baznega tabora so mladi slovenski alpinisti odleteli 17. avgusta do vojaške postojanke Maida-adair, od koder so jih s tovornjakom odpeljali do Karakola in dalje do severozahodnega brega jezera Issik-kul. Po dveh dneh in pol počitka ob jezeru so se 21. avgusta z avtobusom odpeljali v Almati in se dan pozneje prek Frankfurta in Münchna vrnili domov.

V celoti ocenjujejo svojo odpravo za uspešno.

POVRŠNO SLOVENSKO GORSKO IMENOSLOVJE

»PRISANK« IN »PAČENJE JEZIKA«

STANKO KLINAR

V Sloveniji je nekaj strokovnjakov in nekaj dobrih poznavalcev naših krajevnih imen, ki jim ni vseeno, kako na zemljevidih, kartah in v vodnikih avtorji pišejo gorska geografska imena in druge pojme, ki natančno označujejo določen predel ozemlja. Na živce jim gre to, kar površni bralci komajda opazijo: da so iste točke goratega slovenskega ozemlja v različnih publikacijah zapisane različno, nekatere napačno in v nasprotju z domačinsko rabo. Čeprav so v Planinskem vestniku (in še kje) občasno objavljeni prispevki, ki poskušajo take napake odpraviti in v katerih se avtorji zavzemajo za to, da bi se strokovnjaki dogovorili za enotno rabo, do tega nikakor ne pride. Na podlagi nekaterih prispevkov v PV se je zdaj spet zelo argumentirano oglasil Stanko Klinar. (Op. ur.)

Rabim razlago za pójem »pačenje jezika« (PV 10/1994, str. 448, in PV 5/1995, str. 230). Upam si trditi, da je to subjektivna kategorija, uporabna kvečjemu v indoktrinacijski politiki, v spodobnih medčloveških odnosih in v jezikovni znanosti pa ne. Rad bi slišal nasprotno trditev, z utemeljitvijo, če obstoji. Jezikovna znanost namreč pozna razvoj, tudi samovoljo in napačne analogije, in (otroške) odklone v izgovarjavi, ki (lahko) vplivajo na razvoj in postanejo predmet etimologije. »Pačenje« bi kvečjemu lahko očitali kvaziznanosti (červno se ta oblači v »visokoznanstveno« pavje perje), kakršno si nacionalistična politika vprega v svoj voz, ko »jezik(o)slo)vno« dokazuje prapripadnost ozemlja svojemu narodu. Kar napoček podtikati »pačenje«, ko podtikalec dejansko trpi za neznanjem, pa je neobjektivno in neznanstveno, do uporabnikov »spačenih« (??) besed tudi žaljivo (kot naj bi bilo razvidno tukaj iz nadaljnjih vrstic).

»Prisank« je rezultat razvoja, »Prisojnik« samovolje, napačne analogije in zmotne etimologije. Dr. Dušan Čop sporoča: »Ime *Prisank* izvira iz *Prisolnik* (= »gora pri soncu«), ki je najprej dal obliko *Prisaunk* (zaradi akanja, ki je značilno na zgornji konec Doline, in po izpadu samoglasnika -i-). Starejši ljudje so tudi še po 2. svetovni vojni govorili *Prisaunk*. Tuma omenja to ime in

pravi, da domačini nekako zamolklo izgovarjajo *Prisaunk*. Tu se je Tuma zmotil. (Jezikoslovec bi takoj vedel, da tisti »zamolkli -o-« izhaja iz -l-.) Misli je, da -o izhaja iz -j- in je uveljavil ime v obliki *Prisojnik*, ki pa je zgrešena. — Če bi se ravnali togo po pravih etimologije (oz. knjižnega jezika), bi pravzaprav morali pisati *Prisolnik*. Ker pa te oblike nihče ne pozna in ker domačini dosledno govorijo *Prisank*, se pri tem imenu ravnamo prav tako kakor pri imenu *Kofce* nad Trzičem. Iz prvotne oblike *Klopce* (»klop« v naravi, zlasti v gorah, pomeni »terasa, polica«) se je v zgornjegorenjskem narečju razvila najprej oblika *kwopce*, iz tega pa je po redukciji glasu -w- in po prehodu -p- v -f- nastalo *Kofce*. Ker so ljudje vedno poznali le *Kofce*, *Klopce* bi bilo tuje, tako tudi pišemo.

(Klinar: Tako torej kot pišemo domače narečno *Kofce* in ne tuje knjižno *Klopce*, ki je navsevrh pokopano pod oedejo zgodovine, pišemo domače *Prisank* in ne tuje *Prisojnik/Prisolnik*, od katerih je prvi zmoten, drugi preveč zgodovinski. — To je navidez v nasprotju s kasneje v tem spisu omenjeno paralelo »Terglou — Triglav«, kjer bi po teh načelih morali uveljavljati obliko »Terglou«. Treba je vedeti, da je Triglav zaradi svoje univerzalnosti izjemna gora, vidna z vseh strani in imenovana v mnogih narečjih in je bila že zelo zgodaj predmet vseslovenskega knjižnega zanimanja, recimo pri *Staniču* in *Kadilniku*, zato zgodovina govori v prid oblike Triglav in zato ni mogoče uveljaviti eno narečno obliko na škodo drugih ali na škodo davno uveljavljene posplošujoče knjižne oblike. — Žal moram priznati, da je indoktrinacija s »Prisojnikom« močna in se kot znamenita napaka v jeziku uveljavlja. Ali to pomeni, da je čas za korekturo zamujen? Mislim, da ne.)

EINSTEINOV PUNKELJC PREDSDOKOV

Vendar je bilo tudi mimo visoke znanosti doslej povedanega dovolj. Vpričo zgodovine, dokazljive etimologije in zakoreninjene ljudskosti vse druge »avtoritete« odpadejo. To se pravi, treba jih je popraviti glede na temeljitejša spoznanja. Naj bo ime kateregakoli zagovornika imena »Prisojnik« še tako ugledno, je tre-